

Comissió
Interuniversitària
de Llenguatge
Administratiu
i Jurídic

Actes de la III Jornada (4 de juliol de 2002)

Docència i normalització del llenguatge jurídic català

Presentació

Jordi Matas

Vicerector de Política i Qualitat Lingüístiques de la Universitat de Barcelona

Voldria començar dient que celebros que s'hagi organitzat aquesta Jornada sobre Llenguatge Jurídic i Administratiu, i que s'hagi organitzat a la URV, perquè és una Universitat a la qual acostumo a venir un parell de vegades cada curs, quan els meus col·legues de la Facultat de Dret em conviden a fer-hi una classe o una xerrada. I també celebros molt especialment la presència dels especialistes, que provenen de diverses universitats i de diverses institucions —Direcció General de Política Lingüística, Departament de Justícia, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* (DOGC), Consell dels Col·legis d'Advocats, Autoritat Portuària, etc. Em sembla que és precisament això el que busca la Jornada: sumar, de fet, diverses perspectives; sumar, també, experiències distintes i posar-ho tot en comú; mirar d'enriquir la reflexió i, de retruc, mirar d'enfortir l'acció.

En una de les diverses reunions amb el director general de Política Lingüística que he tingut, vaig manifestar-li, precisament, la necessitat de restablir o, en tot cas, d'enfortir lligams entre les universitats, la Direcció General de Política Lingüística i altres institucions —com ara aquestes que acabo d'esmentar i que avui tenen aquí algun representant. I hauríem de restablir o enfortir lligams entre aquestes institucions precisament en matèria de llenguatge jurídic i administratiu.

Partint de l'extraordinària feina —molt útil i molt ben feta— que durant anys han dut a terme els especialistes de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu (CALA), considerem que, en aquest àmbit, com probablement veurem avui, encara hi ha terreny per recórrer. Vaig voler explicitar al director general aquesta petició de continuar treballant conjuntament, no solament en aspectes terminològics, sinó també en l'establiment de criteris per aplicar en la redacció de textos jurídics i administratius.

Tenim un punt de partida sòlid, però convé anar més enllà. És lògic, doncs, que, si llavors vaig demanar al director general que s'enfortissin aquestes relacions, ara celebri aquesta Jornada, i que, al mateix temps, vulgui esperar la Comissió Interuniversitària de Llenguatge Administratiu i Jurídic a treballar amb més intensitat per continuar avançant en la direcció que convingui —vosaltres en sou els especialistes i vosaltres heu d'assenyalar quina és la direcció que s'ha de seguir en l'àmbit del llenguatge administratiu i jurídic.

Dit això, també m'agradaria fer unes brevíssimes reflexions —potser una mica inconnexes— al voltant d'algunes qüestions que poden sorgir, directament o indirectament, en aquesta Jornada.

Anant d'allò més particular a allò que és més global, potser podria començar parlant de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, que és on faig classes i on he desenvolupat tota la meva activitat acadèmica. Des que, ara fa un any, sóc responsable de la política lingüística de la UB, he comprovat —ja ho sabia, però ara ho he constatat perquè en tinc més dades— que un dels grans dèficits de la nostra activitat normalitzadora a la UB és, precisament, l'ensenyament de Dret. Malgrat que s'albiren canvis i malgrat que ja s'han fet molts canvis darrerament, aquest continua sent un dels grans dèficits.

En l'ensenyament de Dret, per exemple —i aquesta és una de les múltiples dades que ens aportarà Jaume Magre—, s'imparteix un 40 % de classes en català, i la resta de classes són en castellà. Només hi ha cinc ensenyaments de la UB, d'un total de seixanta, en els quals el percentatge de classes en castellà és inferior a aquest 40 %; però, evidentment, el de Dret és el més gran, atès que és on hi ha més alumnat i més professorat implicats.

També sabem que si s'ensenya en castellà, s'aprèn en castellà; i viceversa, si s'ensenya en català, s'aprèn el llenguatge especialitzat en català, s'estudia en català, es memoritza en català i també s'escriu en català. I això, probablement, tindrà els seus efectes quan aquests que ara són a la Facultat de Dret es dediquin a la seva activitat professional.

Ara bé, no és fàcil dissenyar actuacions per fer augmentar el percentatge de classes en català. I el professorat que fa les classes en una llengua determinada és difícil que canviï d'idioma, tret que tingui un estudiant estranger que demani aquest canvi —però, en aquest cas, el català sempre en surt perjudicat.

Anant una mica més amunt, deixem la Facultat de Dret de la UB i saltem a les universitats en general. Com sabeu, després de l'aprovació de la LOU, al final de 2001, i després de la seva entrada en vigor a l'inici de 2002, les comunitats autònomes han hagut de desplegar la Llei orgànica d'universitats. Des del començament del mes de maig s'està negociant l'avantprojecte de Llei d'universitats de Catalunya, que ara, de fet, ja està gairebé enllestit.

Vaig representar la UB en la comissió negociadora de l'avantprojecte de Llei, i en aquest avantprojecte també es preveu un apartat dedicat a la llengua, que ha generat i continua generant molta discussió. Ara potser no és el moment d'explicar-vos-en tota la negociació, però sí que m'agradaria dir-vos quina era la principal reivindicació de les universitats. Era una reivindicació que gairebé l'únic que pretenia era apel·lar al sentit comú. Era aparentment simple, però en realitat està costant molt incorporar-la a l'avantprojecte de Llei.

Demànem la garantia dels drets lingüístics dels estudiants i, per assegurar-la, demànem que per arribar a ser membre del professorat d'una universitat catalana s'hagués d'acreditar el coneixement de les dues llengües oficials —el castellà i el català. Aquesta era la petició, aquest era l'eix fonamental del qual partíem nosaltres. Finalment, al meu entendre, es va copiar malament la Llei de política lingüística —concretament, l'apartat tercer de l'article 24— i encara no sabem quina serà la redacció definitiva.

Malauradament, en la defensa i la negociació d'aquest aspecte clau hem hagut de ser molt contundents, hem hagut d'alçar la veu perquè s'acceptés aquest mínim requisit del coneixement de les dues llengües oficials, perquè els responsables polítics del Departament d'Universitats no ho consideraven un aspecte rellevant. Quan el conseller va pronunciar la conferència titulada «Els camins europeus de Catalunya: la universitat», al principi del mes de gener, al Palau de la Generalitat, va acabar dient el següent: «Us proposo que encarem plegats els reptes de futur de la nostra universitat, que siguem capaços de donar forma a un acord universitari que, en la millor tradició del catalanisme polític, ens permeti fer junts el que segurament no podem fer separats: ser veritables protagonistes del futur de la nostra educació superior, a Catalunya i a Europa.»

El conseller demanava, així, recuperar la «millor tradició del catalanisme polític». Doncs bé, un dels màxims representants d'aquest catalanisme al qual apel·lava el conseller deia el següent, setanta anys abans: «El que nosaltres reclamem és la plenitud de la nostra sobirania lingüística, l'ús de la nostra llengua en l'ensenyament primari, en el mitjà i en el superior, a la universitat. Si en aquest moment haguéssim de renunciar a algunes de les nostres reivindicacions i haguéssim d'optar entre la llengua i totes les altres, jo renunciaria a totes, però a la llengua no, perquè la llengua val més que tot.»

Aquesta afirmació, que ara matisaríem tant com convingués, la va fer Rovira i Virgili l'any 1931, aproximadament, en un moment d'entrada de nova immigració. Per tant, el que vam demanar al conseller d'universitats és que fos coherent amb aquella conferència solemne que va pronunciar al Palau de la Generalitat, el 9 de gener de 2002, en la qual, per cert, també apel·lava a l'orgull nacional.

És a dir, no solament hem de demanar que el professorat domini el llenguatge jurídic en català —que ho hem de demanar—, sinó que els últims mesos —a l'inici del segle XXI!— hem demanat que simplement l'entengui. Demanem que es facin tesis en català i demanem que es publiqui en català —he de dir que no conec cap revista catalana que publiqui únicament en català i que tingui un mínim reconeixement internacional o espanyol, i fins i tot us diria que, en els criteris d'avaluació de revistes que s'estan dissenyant, les revistes escrites en català estan sempre en el grup més baix, en el menys valorat. I també hem de demanar que el professorat entengui les dues llengües oficials que hi ha a Catalunya i que sigui capaç d'exercir plenament la seva activitat professional en ambdues llengües.

Acabaré aquesta breu reflexió anant una mica més amunt, passant de la universitat al que seria el nostre àmbit lingüístic. Després d'uns anys de recuperació d'usos i, paral·lelament, d'elaboració del llenguatge especialitzat de l'Administració i del món jurídic, en els usos ens trobem, al meu entendre, en un fase d'estancament o de retrocés, i en l'àmbit universitari això ja es comença a percebre. I el conseller n'és conscient, i és per això que ha volgut adoptar algunes mesures polèmiques per frenar aquest retrocés.

Per tant, convé reaccionar ara que encara hi som a temps. Ara bé, el problema per reaccionar és trobar el nord, saber cap a on hem d'anar, saber quin és el nostre horitzó lingüístic. A més, hem de sumar el màxim de sensibilitats polítiques i socials per encaminar-nos cap a aquest nord, cap a aquest objectiu, cap a aquesta fita. I la veritat és que aquí també em sento una mica pessimista: a Catalunya no hi ha un model de política lingüística i les formacions polítiques catalanes no tenen, de moment, cap intenció d'arribar a un acord en aquest àmbit.

En el primer article acadèmic que vaig publicar analitzava el model lingüístic dels partits polítics catalans en la redacció de l'Estatut d'autonomia de 1979. La principal conclusió de l'article era que els partits polítics no en tenien cap, de model lingüístic, quan es va redactar aquest Estatut. De fet, tots els partits es van fixar en l'Estatut de 1932, i es van basar, també pel que fa a la llengua pròpia, en l'Estatut interior de 1933. I, a partir d'aquest punt, van començar a improvisar un model lingüístic per a Catalunya.

Avui, després de 23 anys de l'aprovació de l'Estatut, ja en el segle XXI, penso que els partits polítics encara no en tenen cap, de model lingüístic. Però, a més, si bé el 1979 tots els partits —sense tenir cap model, però tots els partits— es van posar d'acord per acceptar l'article 3 de l'Estatut —fins i tot l'Aliança Popular de l'època—, avui em sembla que no es posarien d'acord per redactar un nou article 3. I penso que, a més, si es possessin d'acord, encara hi sortiríem perdent. Per tant, demanar un model lingüístic per a Catalunya, que també hauria d'incloure la política lingüística de l'ensenyament superior, em sembla que, en aquests moments, potser és demanar massa a les forces polítiques catalanes i al Govern de Catalunya, que és el principal responsable de la manca de model lingüístic.

Bé, només volia fer aquestes quatre reflexions, que potser directament o indirectament aniran sortint al llarg d'aquesta Jornada, i anar més enllà d'un simple agraïment protocol·lari als organitzadors —a qui, evidentment, agraeixo molt que hagin preparat aquesta Jornada. I si vull anar més enllà és perquè espero que, d'aquesta Jornada, en surtin bones reflexions, perquè la veritat és que ens falten moltes idees, i perquè confio que, efectivament, els participants ens explicaran les diferents experiències que han anat acumulant i ens exposaran les seves perspectives, que, tot i ser diverses, tenen un mateix punt de mira: contribuir a posar fi a aquest estat de somnolència política i institucional que frena l'avenç de l'ús social de la llengua catalana.